

Bericht uit Saamaka

Columnist: Menno Marrenga

Gepubliceerd in De Ware Tijd 14/12/2006

Stenen persen

Hout wordt steeds schaarser en transport wordt steeds goedkoper – relatief, tenminste. Ook in Saamaka is nu de balans omgeslagen, en bouwen in hout is nu duurder dan bouwen in steen. Die typische bosnegerhutjes met lage muurtjes en punttaken worden alleen nog maar voor toeristen gebouwd. Overal zie je nu stenen huizen in aanbouw en de dorpen van Saamaka gaan steeds meer lijken op de achterbuurten rond Paramaribo. Dat is vooruitgang en iedereen wil dat zo.

Deze omslag is plotseling gegaan – ik noem vijf jaar plotseling, want vaak gaan dit soort dingen heel geleidelijk. De omslag van pinabladeren naar zinkplaten is nu al veertig jaar aan de gang en nog steeds worden nieuwe hutten met pina gedekt. Maar pina kost arbeid en zink kost geld en dat is toch niet hetzelfde. Als je de jongemannen vraagt pinabladeren te snijden voor een nieuw dak, dan betaal je meer dan voor zinkplaten, maar als je geen geld hebt voor zinkplaten dan kan je zelf nog het bos in gaan met je houwer om pina te snijden.

Bij de omslag van hout naar steen ligt dat anders, want planken en stenen kosten allebei geld. Sterker nog, als je weinig geld hebt, dan kan je als ongeoefende zelf zand sjouwen en stenen stampen, dan betaal je alleen voor de metselaar en het cement, terwijl een ongeoefende zonder kettingzaag niet zelf planken kan zagen. Daarom gaat de omslag van hout naar steen zo razendsnel in Saamaka.

Er is de laatste twee, drie jaar een schreeuwend tekort aan stenen ontstaan. Stenen, dat zijn zandstenen: negentig procent zand en tien procent cement, en die ga je dus niet in Paramaribo kopen. Je koopt alleen het cement en maakt de stenen ter plaatse met een mal en een stamper, want op de zandbanken in de rivier vind je het mooiste zand om stenen van te maken.

Ontwikkelingsorganisaties hebben al gehoord van het tekort aan stenen, en hier en daar zijn zandstenenpersmachines neergezet. Geen van die dingen komt ook maar in de buurt van zijn capaciteit, en de meesten werken helemaal niet. Want een stenenpers met een capaciteit van duizend stenen per dag verlangt acht vaten zand per dag, een droogloods voor duizend stenen, een legertje sjouwers om al dat zand aan te kruien en al die stenen weg te kruien, en nog een legertje cementdraaiers. En een afzetmarkt van duizend stenen per dag: genoeg voor vijfhonderd nieuwbouw huizen per jaar. Wie verzint nou zoiets voor een dorp van tien of twintig families?

De ‘vraag’ naar stenen wordt bepaald door het aantal huizen dat per jaar in één dorp gebouwd wordt, want je gaat geen stenen in het ene dorp kopen om te bouwen in het andere dorp. (Ik heb dat nog geprobeerd, in 2003: het transport van de stenen: naar de rivier, in de korjaal, weer de oever op, het dorp in, dat bleek bij elkaar duurder dan de stenen zelf.)

De ‘capaciteit’ van een stenenmakerij wordt bepaald door de hoeveelheid zand die je kan aanvoeren. Dat is een probleem waar ik volgende week op in zal gaan.

En de ‘kwaliteit’ wordt bepaald door je bereidheid om het zand, het cement en het water goed door elkaar te scheppen - en ik spreek uit ervaring: als je een halve kuub mortel hebt gedraaid, dan denk je alleen nog maar aan de pijn in je rug en zal kwaliteit je verder een zorg zijn. Een stenenpersmachine met een dagcapaciteit van vijfhonderd verandert daar niets aan, en zelfs een machine die tweeduizend stenen per dag maakt, kan iets doen aan de vraag, het aanbod, of de kwaliteit.